

Tradiční komunikační formáty MARC

MARC 21, Unimarc

Všeobecná charakteristika formátov MARC

- Akronym MARC (Machine-Readable Catalogue alebo Cataloguing) znamená "strojom čitateľný katalóg alebo katalogizácia".
- V praxi sa skratka MARC spravidla nedešifruje a používa sa v rozličných súvislostiach.
- Existuje okolo dvadsať formátov typu MARC.
- Všeobecne sa pojmom MARC pomenúva skupina formátov, ktoré slúžia na identifikáciu a spracovanie bibliografických a iných údajov a na ich výmenu medzi bibliografickými a informačnými agentúrami v rámci kooperácie na národnej alebo medzinárodnej úrovni.
- O tradičných formátoch sa v spojitosti s formátmi MARC hovorí najmä preto, lebo v ostatnom čase sa objavujú "netradičné" formáty, ktoré vychádzajú zo štandardu SGML (Standard generalized markup language)

Vývoj formátov MARC 1

Vývoj formátov možno rozdeliť na štyri etapy:

- Vznik a vývoj formátu MARC I a MARC II (1965 - 1968);
- Expanzia a konsolidácia 1969 - 1979;
- Revízie formátu a integrácia 1980 - 1999;
- MARC 21 (spoločný názov pre jeden medzinárodný americko-kanadský formát určený na medzinárodné rozširovanie);
- Prepájanie štandardov MARC a štandardov založených na norme SGML (Standard generalized markup language), napr. formát XML a konverzia XMLMARC.
- Dublin Core – metadáta – aplikácia
- MARC 21 Bibliografický formát
<http://www.snk.sk/kniznice/MARC21BIBLIO/w2wfrm.htm>

Vývoj formátov MARC 2

- Všetky podstatné zmeny formátu MARC vo sfére knihovníctva a bibliografie sa viažu na vývoj formátov USMARC a UKMARC.
- Formáty typu MARC vznikli v spojitosti s automatizáciou knižníc a spracúvania bibliografických údajov pomocou počítačov v knižniciach.
- Hlavnú zásluhu na vzniku a rozšírení formátu MARC má Kongresová knižnica, kde vznikol prvý návrh formátu v roku 1965.
- Tento sa v r. 1966 začal experimentálne používať pri výmene údajov na magnetickej páske v 16 knižniciach.

Vývoj formátov MARC 3

- Od začiatku práce na vývoji amerického formátu MARC I sledovala British Library (BL), ktorá v r. 1967 pripravila britský formát BNB MARC.
- Výsledkom anglo-americkéj kooperácie bol v r. 1968 formát MARC II.
- V USA (LC) sa ďalej vyvíjal a používal národný formát USMARC a vo Veľkej Británii UKMARC.
- Praktické používanie týchto formátov v knižniciach (knihovníci, systémoví analytici, katalogizátori) na národnej úrovni v USA a vo Veľkej Británii podnietilo vznik iných národných alebo regionálnych formátov

Vývoj formátov MARC 4

- INTERMARC (Francúzsko, Belgicko, frankofónna oblasť 1975),
- CANMARC (Kanada, 1974),
- MARC (Austrália, 1973),
- MAB Nemecko (MAB1, 1973),
- DANMARC (Dánsko, 1975), IBERMARC, CATMARC (Španielsko, 1976, 1987), SWEMARC (Švédsko, 1980), SAMARC (Juhoafrická republika, 1977), ANNAMARC (Taliansko, 1977), Japan/MARC (Japonsko, 1988), Chinese MARC format (Čína, 1982), MARCAL (Latinská Amerika, 1981), MEKOF 2 a MEKOF 1 (1974, 1977 - štáty bývalej Rady vzájomnej hospodárskej pomoci) a pod.

Vývoj formátov MARC 5

- Medzi formáty typu MARC patria aj formáty veľkých referenčných a kooperačných knižnično-bibliografických systémov a služieb: napr. OCLC MARC, ktorý je rozšírenou verziou formátu USMARC, ako aj BLCMP MARC, ktorý vychádza z formátu MARC (BL).
- OCLC – Online Computer Library Center

Formáty a norma ISO 2709

- Základom ich štruktúry je medzinárodná do roku 1996 norma *ISO 2709 Formát na výmenu bibliografických údajov na magnetickej páske*.
- Po roku 1996 sa norma volá *Formát na výmenu informácií*. Na Slovensku je to norma *STN ISO 2709*.
- *Česko Informace a dokumentace - Formát pro výměnu informací* [ČSN ISO 2709 - Náhled \(agentura-cas.cz\)](http://agentura-cas.cz)
- Na tejto norme je založený aj rad ďalších formátov, ktoré primárne nesúvisia s oblasťou bibliografie a knižnično-informačných služieb (formát na výmenu lexikálnych jednotiek, formát EDIFACT používaný v elektronickej výmene dát v administrácii, obchode a doprave, ONIX a pod.).

ISO 2709

- Formáty MARC postavené na norme ISO 2709 alebo jej národnom ekvivalente sa zhodujú v týchto troch komponentoch:
 - **štruktúra** (structure);
 - **kódy údajov**; identifikátory údajov (content designators - tagy, indikátory, kódy podpolí);
 - **definície údajov**; **špecifikácie údajov** (data element definitions).
- Tieto tri komponenty sú podstatnými kritériami pri hodnotení *compatibility* formátov.
- Ak sú tieto komponenty identické, formáty sú kompatibilné a údaje konvertibilné.

Časti záznamu MARC

- Každý záznam, ktorý rešpektuje štruktúru ISO 2709, má štyri hlavné časti:
 - Návestie záznamu;
 - Adresár;
 - Polia údajov;
 - Oddeľovače polí a záznamov.

Celý záznam MARC ISO 2709 v textovom tvare

01477nam#22003011##4500

0010018000000080041000180100015000591000041000741010013001151020007001281050
0180013520002560015320500120040921000720042121500110049331402200050432701860
07245100035009107000024

0094570200290096970200240099870200270102270200250104970200270107470200250110
1702002201126702002701148@SKMTSNK2001123456@01021 1s1996 000 0 slo d@

##\$a8085725255@##\$a19970525d1996**** |||y0sloy0103****

ba@1#\$aslo@ceng##\$aSK@##ay*****010ac@10\$aSlepačia

polievka pre duše\$epovedky, ktoré otvoria vaše srdcia a zohrejú vašu dušu\$fNapísali a zozbierali Jack Canfield a Mark Victor Hansen\$gPreložil Milan Kösegi\$gJazyková revízia textu Miriam Ghaniová\$d= Chicken Soup for the Soul\$zeng@##\$a1. vyd.@##\$aBratislava-cSofa\$d1996\$e[Trnava]\$gTrnavská tlačiareň Liama\$h1997@##\$a332 s.@0#\$aPoďakovania vydavateľstvám a jednotlivcom, ktorí poskytli materiál pre knihu (s. 15 - 17 a s. 325 - 327). Na s. 317 - 325 sú mená a kontaktné adresy autorov, ktorí prispeli do knihy svojimi poviedkami a básňami@##\$aObsahuje časti: 1. O láske, 2. Učme sa ľúbiť sami seba, 3. O rodičovskej starostlivosti, 4. O učení, 5. Preži svoj sen, 6. Zdolávanie prekážok, 7. Eklektická múdrosť@0#\$aChicken Soup for the Soul\$zeng@#1\$aCanfield\$bJack- \$4070@#1\$aHansen \$bMark Victor\$4070@#1\$aKösegi\$bMilan\$4730@#1 \$aGhaniová\$bMiriam\$4270@#1\$aFarbula\$bVictor\$4070@#1 \$aKösegi Victor\$4070@#1\$aKösegi\$bMilan\$4730@#1 \$aGhaniová\$bMiriam\$4270@#1\$aFarbula\$bRobert\$4050@#1 aButterworth\$bEric\$ - 4070@#1\$aBridges\$bHelice\$4070 @#1\$aCerf\$bBennet\$4070@#1\$aProbstein \$bBobbie - \$4070@%

Poznámky a vysvetlivky k záznamu:

- V počítačovej forme má záznam formu nepretržitého reťazca znakov od začiatku návestia 01477 až po *kód konca záznamu @%*. V skutočnosti v ňom nie sú žiadne podčiarknutia, zvýraznenia tagov a pod. Ukážka slúži na didaktické ciele. Nakoľko sme nemali k dispozícii softvér, s ktorým by bolo možné urobiť ukážku pravého záznamu UNIMARC, použili sme záznam zo systému VTLS Virtua s tagmi a podpoľami UNIMARCu. Je to korektný záznam UNIMARC, až na pole 008, ktoré je z USMARCu, a pole 999, ktoré je interným poľom VTLS.

Vysvetlivky

#, *	symbol nedefinovanej,	prázdnej
pozície		
\$a, \$4	kód podpoľa	
@	kód konca poľa	
%	kód konca záznamu	
001, 200	tag poľa (kód poľa)	

Anatómia záznamu

- Záznam ISO 2709 si rozložíme na hlavné časti: návestie, adresár, polia údajov.

Návestie

01477nam0#22003011##450

01477 – dĺžka záznamu v bytoch (počet znakov v zázname)

n – nový záznam

a – tlačенý text

m – monografia

0 – žiadne hierarchické vzťahy

- nedefinované

2 – dĺžka indikátora (vždy „2“)

2 – dĺžka kódu podpoľa (vždy „2“)

atd

Cvičenie – samostatná analýza záznamu MARC

Adresár

0010018000000080041000180100015000591000041000741010013001151020
0070012810500180013520002560015320500120040921000720042121500110
0493314022000504327018600724510003500910**700002400945**702002900969
7020024009987020027010227020025010497020027010747020025011017020
02201126702002701148@SKMTSNK2001123456@01021

- Analýza adresára:
- V adresári majú položky takúto štruktúru:
700,0024,00945, kde
- **700** (tri čísla) je číslo tagu (Osobné meno, hlavná intelektuálna zodpovednosť),
- **0024** (štyri znaky) je dĺžka poľa v bytoch (v poli 700 je 24 znakov),
- **00945** (päť znakov) je štartovacia pozícia (od tejto pozície sa začína pole 700).

Cvičenie

- Tvorba záznamu v systéme ILS
- Analýza záznamu MARC
 - Určiť návestie, adresár, polia údajov
 - Popísať návestie (pozície)
 - Popísať adresár
 - Popísať polia údajov
- Každý záznam na jeden list
- Odovzdať učiteľovi po hodine/dopracovať doma